

Precarietat laboral, precarietat vital

N. 264. Setembre del 2022. Suplement del Quadern CJ n. 229
Cristianisme i Justícia. Roger de Llúria, 13, 08010 Barcelona
93 317 23 38 • info@fespinal.com • www.cristianismeijusticia.net

La nova reforma laboral aprovada pel Govern el 28 de desembre de 2021, i ratificada d'una manera accidentada pel Congrés dels Diputats a principis d'aquest any, conté una extensa justificació on es fa diagnòstic de les principals debilitats estructurals del mercat de treball espanyol. Reconeix que la taxa d'atur i de precarietat al nostre país duplica la taxa europea, i també que tenim una menor productivitat i una cultura de relacions laborals basada en la competitivitat i marcada per la devaluació salarial i la rotació de treballadors deguda a la preeminència dels contractes temporals. Així, la nova reforma laboral es presenta, en aquesta justificació, com un primer i sòlid pas en la direcció de canviar aquesta cultura tan arrelada al nostre país.

Certament, l'atur (sobretot el de llarga durada), la temporalitat i els sous baixos són els tres pilars sobre els quals

es fonamenta la precarietat laboral, una precarietat que de retruc suposa la porta d'accés a la precarietat vital. I aquí rau la seva gravetat. Una porta que per a molts, una vegada travessada es converteix en porta tancada i sense retorn, i que per a molts altres és una porta d'entrada i sortida permanent del mercat laboral (en una versió diferent i paradoxal de les famoses «portes giratòries» dels privilegiats). En definitiva, però, la porta a una precarietat que condueix una bona part de la població a una situació gairebé irreversible de pobresa i exclusió.

On són els pobres?

El darrer Informe Foessa dona dades molt rigoroses sobre aquesta realitat feridora i inacceptable socialment, però a la qual estem tan acostumats que ens pot

passar inadvertida. Com li va passar fa unes setmanes a un polític de la Comunitat de Madrid que preguntava (ingènua-ment?) on eren els pobres, que ell no els veia enlloc. Doncs l'informe Foessa afirma que, a escala estatal, un terç de la població està en risc de pobresa, i a escala més local de Barcelona (més exactament de la diòcesi de Barcelona), s'estima que 97.000 llars tenen tots els membres actius sense feina.

Les entitats de la Taula del Tercer Sector, que toquen de prop la realitat punyent de moltes persones, apunten a tres problemes estructurals interconnectats com a causes de la pobresa i la desigualtat: el mercat laboral precari, les dificultats per accedir a l'habitatge i la falta d'ingressos mínims.

Fixem-nos en aquests testimonis, perquè exemplifiquen molt bé de què es-tem parlant.

- R. i NG. Ella amb un treball de suplències i en edat de jubilació, a la qual no pot accedir per falta d'anys cotitzats. Ell, amb una malaltia crònica que li impedeix treballar. Ambdós amb uns ingressos mínims que no els permeten pagar el lloguer del pis i els subministraments bàsics; finalment són desnonats. Són acompanyats pels serveis socials i acollits per una entitat del Tercer Sector mentre busquen un nou habitatge. Els preus de bogeria i abusius dels pisos i les habitacions de lloguer a Barcelona els impedeixen accedir a un sostre digne. La situació de precarietat de les seves vides és desesperant: sempre penjant d'un fil, cada dia vivint amb la incertesa del que passarà l'endemà. Potser la factura mental serà la darrera que hauran de pagar...

- I. és un jove amb estudis bàsics que gairebé no ha tingut oportunitat d'incorporar-se al món del treball. La seva família també va molt justa econòmicament. La seva dependència familiar, per una part, i la impossibilitat de col·laborar en la migrada situació econòmica de casa, li provoquen sentiments de frustració i de resignació davant un futur sense gaires expectatives.
- N. és una dona hondurenya que fa dos anys que viu al nostre país. La llei d'estrangeria no li permet accedir a un treball legal perquè no és reconeguda com a ciutadana (això és el que vol dir «no tenir papers»: no poder tenir permís de residència ni de treball). Encara li falta un any, en el millor dels casos, perquè pugui accedir a una feina amb drets i estable. Mentrestant, s'ha d'accontentar amb treballar poques hores a moltes cases, fent la neteja i tenint cura de persones grans o petites, sovint amb un sou indecent per la feina que fa. Però és l'únic que té i s'hi aferra, amb l'esperança que arribi el dia que la seva situació legal canviï i, amb ella, la situació de precarietat en què ha de viure.

La precarietat, qüestió política

Persones com R., NG., I. i N. són rostres concrets del «precaritat». És la nova «classe social» que va descriure l'economista Guy Standing, i que personalment, més que nova, anomenaria versió 2.0 de la classe obrera de sempre. És evident que cal afegir altres perfils laborals sota el paraigües d'aquesta denominació, entre els quals vull destacar especialment les persones joves amb força qualificació, que fan feines molt per sota de la seva

formació (l'anomenada sobrequalificació) i que els és molt difícil dur a terme els propis projectes vitals emancipant-se de la família. Una situació que sovint va acompanyada d'un fort sentiment de frustració.

Paradoxalment, la pandèmia ens ha fet descobrir que moltes de les feines més precàries són essencials per al funcionament de la societat. Però això ha estat desgraciadament un miratge puntual. Guy Standing afirma en positiu que aquesta situació de precarietat està generant un marc que pot facilitar una presa de consciència col·lectiva que faci aflorar la seva força per començar a transformar el marc laboral i social en què viuen, com a nova avantguarda de la transformació social. Sense negar que, en certs grups, aquesta precarietat laboral i vital esdevé indignació i força de transformació (com el moviment dels *indignats*), el que observo en la realitat és que el que genera en la majoria és frustració i resignació, la qual cosa neutralitza la força de transformació que podria tenir com a col·lectiu organitzat.

Aquesta precarietat vital que acompanya la precarietat laboral fa experimentar la vulnerabilitat que tenim com a persones, però aquestes dues precarietats no s'han de confondre. Mentre que la vulnerabilitat és un element existencial comú a totes les persones humanes, i ens acompanya de múltiples maneres al llarg de la vida (malgrat que en la nostra societat occidental ens esforcem molt a amagar-la), la precarietat presenta una connotació sociopolítica fonamental.

Aquesta dimensió sociopolítica de la precarietat la podem descobrir a partir del fet que, en països semblants del nostre entorn proper, les xifres de la precarietat laboral són molt diferents. La causa

és la diferència en les polítiques laborals que s'han anat adoptant i la cultura empresarial subjacent.

Unes polítiques laborals marcades per les idees neoliberals de la des-regularització, però tant o més, per la seva versió castissa de la picaresca i el «pelotazo», és a dir, guanyar el màxim tan ràpidament com sigui possible i amb el menor esforç possible. Una de les causes d'aquesta realitat ha estat la diferència de força negociadora entre treballadors i empresaris, amb el vistiplau del govern de torn. Recordem que la Reforma Laboral del Partit Popular, greument lesiva per a treballadors i treballadores i especialment per a l'acció sindical, va ser imposada.

Treball decent

Si la nova Reforma Laboral, com ho apunten les primeres dades disponibles, ajuda a donar una més gran estabilitat als contractes laborals per la via de la contractació indefinida, en detriment de la temporalitat i la parcialitat, la precarietat vital també anirà disminuint. Però caldrà acompanyar-la d'altres mesures. Una que voldria destacar és la necessitat de veritables polítiques actives d'ocupació (PAO). El Pla de Recuperació, Transició i Resiliència presentat pel Govern espanyol a Europa per participar dels fons europeus *Next Generation* fa referència a les PAO en el seu Component 23, i diu que vol donar-los un nou impuls. Tornaran a ser fum, i tan ineficaces com les elaborades fins ara? Aquest és un interrogant molt seriós, i per això mateix caldria fer-ne un seguiment crític de molt a prop.

Les PAO, juntament amb unes lleis laborals que donin estabilitat, al costat d'uns sous decents, haurien d'acompa-

nyar les persones que estan a l'atur o viuen en la precarietat laboral, per estimular-les en la recerca de feina, en l'orientació laboral i en la requalificació professional. A més, caldria fer un disseny i una transició àgil entre les PAO i les polítiques passives d'ocupació, que són les que cobreixen les persones que no treballen, per diferents motius.

Comparteixo la idea insistent del papa Francesc que a les persones cal, sobretot, donar-los un treball decent que els permeti guanyar-se la vida i fer una aportació a la societat. Per a una persona que té ganes de treballar i capacitat per fer-ho, els subsidis haurien de ser temporals fins a la incorporació a una feina digna. Acompanyar les persones en aquesta transició laboral hauria de ser l'objectiu principal de les PAO. En aquest

sentit, s'haurien d'entendre com a inversió en les persones i no com a despesa. Exactament igual que l'educació.

De l'actuació política en l'àmbit laboral i econòmic, en diàleg amb els treballadors i els empresaris en condicions d'igualtat, depenen milers i milions de vides de treballadores i treballadors. Que siguin en condicions precàries o en condicions d'acord a la dignitat de tota persona és el que està en joc, tant a nivell local com global. Segurament és un dels principals reptes que tenim com a societat.

Pepe Rodado
Plataforma Església pel Treball
Decent de Barcelona*

* La *Plataforma Església pel Treball Decent* està formada per diferents associacions, moviments i entitats d'Església o d'inspiració cristiana vinculades al món del treball des de diferents perspectives. El seu objectiu és reflexionar, sensibilitzar i promoure el treball decent per a tothom, però especialment entre els qui tenen menys possibilitats, implicant als agents socials, polítics i eclesials. És una iniciativa estesa per la majoria de diòcesis de l'Estat. A la diòcesi de Barcelona en formen part: Càritas, Justícia i Pau, Cristianisme i Justícia, Mans Unides, Unió de Religiosos de Catalunya, Acció Solidària Contra l'Atur, Mans Unides, Pastoral Obrera (ACO, JOC, GOAC, MIJAC) i la Fundació Formació i Treball.